

Føre Var

TEMABLAD FRA KLP SKADEFORSIKRING

NR 03
SEPTEMBER 2007

Foto: Scanpix

Flom-
skader

Smitte
fra
springen

Fredrikstad
kommune
vant

Norge flommer over

Klimaendringer eller ei; vi opplever stadig hyppigere og sterkere nedbør som skaper flom og påfølgende skader. Det er ikke bare materielle skader vi ser som følge av flom, men også skader påført mennesker som følge av skittent drikkevann. Hva kan kommunene gjøre for å redusere skadene? Og hvem har ansvaret for de skadene som ikke dekkes av Naturskadepoolen? Denne utgaven av Føre Var vil forsøke å gi noen svar.

FLOMSKADER kunne vært begrenset

Bryggen i Bergen er truet av de stadig hyppigere springfloene. (foto: Scanpix)

Hyppigere og sterkere nedbør har skapt flomsituasjoner og skader landet over. Forsikringsbransjen mener skadeomfanget kunne vært begrenset betraktelig.

Gjennom de siste årene har naturskadeerstatningene variert fra 100 millioner til 1,3 milliarder.

Flere forsikringsselskaper har nå gått til regress mot kommuner. Og antall saker er forventet å øke kraftig i takt med spådommene om mer ekstremt vær og økt nedbør.

- I et par av de ekstreme nedbørslommene fra de siste år, eksempelvis på Østlandet, kan det antas at erstatningene kunne vært halvert i visse områder dersom avløpsnettene hadde hatt akseptabel dimensjonering og vedlikehold. Vi snakker i alle fall om noen titalls millioner, sier informasjonssjef Stein Haakonsen i Finansnæringsens hovedorganisasjon (FNH).

- Det er viktig at de som er med på å legge grunnlaget for det som senere vil gi økt risiko for erstatningsutbetaling, blir ansvarliggjort, legger han til.

Sviktende planlegging

En grov feil er at kommuner tillater bygging

i både flomrammede områder og i typiske myrområder. Et annet problem er at kapasiteten til vann- og avløpsystemene sprennes fordi stadig flere hus kobles til samme nett. Sviktende arealplanlegging fører til at det bygges og asfalteres overalt. Områder hvor vannet tidligere er blitt drenert, reduseres kraftig, og overløpsvannet finner nye veier som leder ned i kjellere og inn i hus.

Underdimensjonert

- Utilstrekkelig kapasitet eller manglende vedlikehold er som oftest problemet. Dette fører til at vann presses tilbake opp igjennom vannrørene, sier advokat Christian Nettet i KLP Skadeforsikring.

Ekstremværet setter dermed infrastrukturen lokalt på voldsomme prøver. Der det tidligere gikk greit å få vannet unna i avløp, har man nådd grensen for kapasitet.

- Det største problemet er manglende oppmerksomhet ved fortetting av bebyggelse, mener Nettet.

Tette byer

Flere og flere byer blir forseglet fordi tomter bebygges og asfalteres slik at vannet ikke kan renne ned i grunnen. Det gamle avløpsnettene er ikke dimensjonert for den nye virkeligheten. På spørsmålet om man må legge nye rør, svarer Nettet:

- Det blir for dyrt å legge nye rør raskt, og fornye vann- og avløpsystemet i Norge. Men vannskadene blir stadig dyrere. Forsikringsselskapenes utbetalinger for vannskader er blitt syvdoblet, til to milliarder kroner, på 20 år.

- Hva er da alternativet?

- Alle kommuner bør lage en analyse av hvor flomvannet vil ta veien. Det kan også være lurt å anlegge kunstige forsengkninger som kan holde tilbake flomvannet, de kan til vanlig for eksempel brukes som ballplass. Enkelte kommuner bør bli flinkere til å stille krav til sikringstiltak i forbindelse med godkjenning av kjellerinnredninger. Enkelte kommuner bør også bli flinkere til å tilgjengeliggjøre sanitærreglement eller annen info om sikringstiltak for vann og avløp. Kostnadene ved flomskader blir fort dyrere enn tiltakene.

Lite forebyggende

NORVAR (Norsk vann og avløp) er en interesse- og kompetanseorganisasjon for offentlig vann- og avløpssektor i Norge. Der pekes det på at mange kommuner har bevilget for lite til forebyggende flomtiltak.

Samtidig er det et problem at urbane områder blir mer og mer verdifulle og utsettes for økende utbyggingspress, mener NORVAR.

Smitte rett fra springen

1,5 millioner nordmenn risikerer å bli alvorlig syke av det som kommer fra kranen.

I mai kunne Aftenpostens A Magasinet fortelle om 20 år gamle Maren Haukedal som havnet i rullestol på grunn av parasitter i drikkevannet hun fikk i seg i 2004.

Brudd på drikkevannsforskriftene

Maren Haukedal var en av dem som ble hardest rammet da Giardia-parasitter høsten 2004 havnet i bergensernes drikkevann. Minst 6000 ble syke. 150 sliter fremdeles med kvalme, smerter og fordøyelsesproblemer. Som følge av flere alvorlige brudd på drikkevannsforskriften opplevde bergenserne den hittil mest alvorlige vannbårne epidemien i Norge, skriver Aftenposten i artikkelen.

Få godkjente vannverk

Men mens Bergen vannverk har ryddet opp og i dag gir bergenserne det som trolig er landets reneste drikkevann, er det verre med resten av Norge.

Undersøkelse av 356 vannverk i 2007

- 56 prosent av de undersøkte vannverkene har ett eller flere brudd på drikkevannsforskriften som skal sikre oss trygt vann.
- 8 prosent har ikke to barrierer som skal hindre bakterier og parasitter å nå springen.
- 24 prosent har ikke risikobaserte målinger.
- 20 prosent har ikke beredskapsplaner i tilfelle noe skal gå galt.
- 26 prosent mangler tiltak for å hindre at innsug av forurenset vann i rørene.
- 17 prosent har ikke tilfredsstillende vannkvalitet.

Kilde: Mattilsynet

Nordmenn forventer å kunne drikke vann rett fra springen. Men mange steder er ikke dette en selvfølge.

1,5 millioner nordmenn får vann som kan inneholde Giardia-parasitter, viser en oversikt fra Folkehelseinstituttet (FHI). Bare fire av ti vannverk er godkjent. 60 prosent følger altså ikke forskriften som skal sikre oss rent vann.

Mer enn en fjerdedel av vann- og avløpsrørene i Norge er gamle og rustne. Dette gjør at de ofte brekker, noe som øker risikoen for at kloakk kommer inn i vannrørene. En oversikt fra FHI viser at over 200 000 personer fikk tarmbakterier i drikkevannet sitt i fjor. I områder hvor rør har brukket, har forekomsten av tarmsykdommer økt med 40 prosent. Likevel mangler 26 prosent av vannverkene systemer for å hindre innsug av forurenset vann.

Mangler rutiner

Mattilsynets ferske rapport viser at 24 prosent av vannverkene ikke har gode rutiner for å kontrollere vannet til enhver tid. Det foreligger blant annet ikke planer for når på året frekvensen på vannprøvene bør økes som følge av økt fare for epidemier. Fordi 70 prosent av norske drikkevannsreservoarer ligger åpne og ubeskyttet i terrenget, øker denne faren særlig ved regn eller flom.

Ingen rensing

I mange land har man fått økende oppmerksomhet om Giardia lamblia som er en protozo som kan forårsake kraftig mage- og tarminfeksjon. Problemet med denne, er at den i et spesielt stadium

påvirkes lite av klor. Det kan derfor være et tidsspørsmål når den også i Norge kan bli et drikkevannsprøblem dersom vi ikke er nøye med vår hygieniske beredskap og beskyttelse av drikkevannskildene.

Tross denne kunnskapen mangler fremdeles rundt 300 av Norges 1570 vannverk rensing som tar knekken på Giardia og andre farlige parasitter. En oversikt fra FHI viser at disse vannverkene leverer vann til 1,5 millioner nordmenn.

Tilsynet styrkes

Helse- og omsorgsdepartementet vedgår at oppfølgingen av vannverkene ikke har vært tilfredsstillende. Departementet har derfor gitt Mattilsynet beskjed om at tilsynet med drikkevann skal styrkes. Mattilsynets statistikk for 2005 viser at tilsynsaktiviteten med vannverk nå øker raskere enn før Mattilsynet ble opprettet, sier statssekretær, Wegard Harsvik, i Helse- og omsorgsdepartementet til Aftenposten.

Han peker på at mange av de store vannverkene nå er i ferd med å erstatte klor med bedre rensemetoder som også fjerner Giardia-parasitten. Oset vannverk, som forsyner Oslos beboere med vann, tar i bruk slik rensing neste år. Dette har vært planlagt siden 2003.

Kilde: Aftenposten

Fredrikstad kommune vant over forsikrings-selskapene

Den 7. september 2002 opplevde Fredrikstad et så kraftig regnskylt at 250 bygninger fikk vannskader. Boligeiernes forsikrings-selskaper utbetalte erstatning, men gikk til regresskrav mot kommunen og KLP. Borgarting lagmannsrett har nå fastslått at Fredrikstad kommune ikke kan lastes for skadene.

Christian Nasset i KLP Skadeforsikring har flere råd til kommunene etter at dommen i Fredrikstad. (foto: KLP)

Forsikrings-selskapene som forsikret huseierne i Fredrikstad som fikk vannskader, mente at kommunen måtte ta ansvar fordi vannet som forårsaket skadene trengte inn gjennom det kommunale avløpsnett. Det totale regresskravet lød på 14,5 millioner kroner. Saken havnet i retten, men det var kommunen og KLP som fikk medhold i Borgarting lagmannsrett.

Konsekvenser av dommen

- Det er i all fall to ting vi skal lære av denne dommen. For det første må kommunene bli opptatt av å vedta og

tilgjengeliggjøre standard sanitærreglement. Det var nemlig et slikt reglement som førte til at Fredrikstad kommune gikk fri fra ansvaret i denne saken. Dette reglementet fraskrev kommunen alt ansvar for uaktsomhet når det gjelder kapasitet på rørledningen. Det er imidlertid verd å merke seg at kommunene ikke kan fraskrive seg ansvar for vedlikeholdet av rørledninger, og generelt har en del kommuner stort forbedringspotensial i rutine sine, slår advokat og avdelingsleder Christian Nasset i KLP Skadeforsikring, fast.

- For det andre bør primærselskapene, altså forsikrings-selskap som forsikrer boligeiere, etter denne dommen endre noe fokus på risikoen de tar på seg. Nå er det brannvarslere, tyverialarmer og andre overflatetiltak som bidrar til å redusere premien. Denne dommen bør resultere i at forsikrings-selskap blir mer opptatt av det som er undergrunnen, legger Nasset til.

Standardmål

Kommunene legger i dag ledninger etter EU-standard. Disse skal være dimensjonert til å ta unna regnskylt. Dersom det er snakk om flom, slik vi har vitne til denne sommeren der blant annet Numedalslogen gikk langt over sine bredder, trer naturskadeerstatning inn.

På spørsmål om dimensjonene kan være for små i en tid med store nedbørmengder, svarer Nasset:

- Nettet er dimensjonert for et bestemt gjentakelsesintervall. Dersom vi velger å øke dimensjonen for å ta unna nedbørmengder som kommer sjeldent, vil dette medføre nye

problemer - for eksempel gjengroing. For ikke å snakke om hvilke kostnader dette vil medføre. Det å grave opp og legge nye rør, vil på landsbasis beløpe seg til milliarder. Dette vil eventuelt være kostnader som i neste runde skyves over på beboerne i kommunene.

- Vi skal også være klar over at de nye rørene har langt større dimensjoner enn bare for 20-30 år siden og at løsningene for avløpsvann generelt er blitt mye bedre, legger han til.

Utdrag fra dommen

Lagmannsrettens bemerkninger:

Lagmannsrettens flertall - lagdommer Kristensen, lagdommer Nyhus, ekstraordinær lagdommer Husebye og meddommer Ratnaweera - er kommet til et annet resultat enn Tingretten og finner at de ankende parter må frifinnes.

Som det vil fremgå av drøftelsen, er flertallets standpunkt dels begrunnet med den ansvarsfraskrivelsen som er inntatt i normalreglementet pkt. 3.9 første ledd. For så vidt gjelder eiendommer knyttet til de deler av ledningsnett som det ikke har vært tilstrekkelig vedlikehold er frifinnelsen begrunnet med at regn- og flomhendelsen etter flertallets oppfatning må anses som en force majeure begivenhet.

Dommen kan i sin helhet leses på: www.lovdatab.no, eller ved en mail til christian.nesset@klp.no